Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Lausunto

8.9.2026

VN/30583/2023
VN/30583/2023-MMM-319

Asiantuntijalausunto
Antonia Husberg
Neuvotteleva virkamies
Maa- ja metsätalousministeriö

Maa - ja metsätalousministeriön vastinelausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiaan VNS/2025 vp Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) kiittää maa- ja metsätalousvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa vastineensa maaseutupoliittisesta selonteosta annettuihin lausuntoihin.

Lausuntopalaute painottaa selonteon tilannekuvan kattavuutta, maaseutumaisten alueiden (jäljempänä maaseutujen) moninaisuuden ja mahdollisuuksien tunnistamista ja peruslinjausten oikeaa suuntaa. Palautteessa esiin nostetut näkökohdat tukevat selonteon strategista tarkoitusta sekä poikkihallinnollisen toimeenpano-ohjelman valmistelua ja toimeenpanoa.

Lausuntopalaute osoittaa laajaa huolta maaseutujen nykytilasta ja kehitysnäkymistä. Maaseutujen asuttavuuden heikkenemisen, saavutettavuushaasteiden sekä talouden uudistumista tukevien rakenteiden puutteiden nähdään synnyttävän kielteisiä kerrannaisvaikutuksia, jotka ulottuvat koko maan hyvinvointiin, alueiden väliseen ja sisäiseen eriarvoistumiseen, huoltovarmuuteen ja kokonaisturvallisuuteen. Lausunnoissa esiin nostettu havainto korostaa perustellusti, että maaseuduilla sijaitsevan kasvupotentiaalin hyödyntäminen edellyttää maaseutujen tarkastelua laajemmin kuin luonnonvarojen, raaka-aineiden tai maapinta-alan lähteenä. Taloudellisen arvonmuodostuksen, investointien ja uudistumisen kannalta ratkaisevaa on maaseutujen näkeminen yritystoiminnan, osaamisen ja innovaatioiden kuin myös asumisen ja kansalaistoiminnan toimintaympäristöinä. Pitkään on jo kuulutettu tarvetta kehittää perus- ja välttämättömyyspalveluja erilaisten aluetyyppien olosuhteet huomioon ottavilla, joustavilla ja innovatiivisilla ratkaisuilla, jotka turvaavat arjen sujuvuuden ja alueiden elinvoiman muuttuvissa toimintaympäristöissä.

Palaute korostaa, että maaseutujen toiminta, erityispiirteet ja -kysymykset tulee tehdä näkyväksi ja tunnistettava, tunnustettava ja huomioitava paremmin niin poliittisessa ohjauksessa kuin hallinnollisessa valmistelussa, toimeenpanossa ja seurannassa. MMM katsoo, että lausunnot antavat arvokasta tukea eri politiikkasektoreita ja hallinnonaloja palvelevalle maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmälle ja sen vahvistamiselle. Palaute korostaa maaseututiedon lisäämistä ja kokoamista sekä erityisesti maaseutuvaikutusten arvioinnin juurruttamista pysyväksi osaksi valmistelu- ja päätöksentekoprosesseja.

MMM käsittelee vastineessaan palautteessa esiin nousseita kokonaisuuksia ja eräitä yksittäisiä huomioita jaoteltuna selonteon rakenteen mukaisesti.

Maaseutupoliittinen suunnittelujärjestelmä

Palaute tunnistaa, että maaseutujen kehitykseen vaikuttavat ratkaisut, jotka tehdään eri sektoripolitiikoissa ja hallinnonaloilla. Palautteessa korostuu tarve vahvistaa maaseutujen erityispiirteiden ja -kysymysten parempaa huomioon ottamista politiikkakokonaisuuksissa, joissa valmistellaan ohjausvälineitä asumisen, perus- ja välttämättömyyspalveluiden, fyysisen ja digitaalisen saavutettavuuden,

elinkeinotoiminnan kehittämisen ja kilpailukyvyn sekä turvallisuuden muutoksille ja ratkaisuille. Annettu palaute korostaa poikkihallinnollisen valmistelun, maaseutuvaikutusten arvioinnin ja paikkaperustaisen politiikan ja kehittämisen toteuttamista.

MMM näkee, että palaute heijastaa maaseutupolitiikan keskeisiä lähtökohtia ja tarvetta niiden vahvistamiselle. Suomen maaseutupoliittinen suunnittelujärjestelmä on kansainvälisesti tarkasteltuna poikkeuksellinen ja omaleimainen toimintamalli, joka on ollut käytössä ja jota on kehitetty lähes 40 vuotta. Malli on kansainvälisesti tunnistettu hyvänä käytäntönä. Valtioneuvosto asetti uuden maaseutupolitiikan neuvoston (jäljempänä MANE) maaliskuussa 2026 ja tarkensi sen tehtäviä selonteon pohjalta. MMM tunnistaa näkemykset, joiden mukaan paikkaperustaista lähestymistapaa on tärkeä vahvistaa, maaseutuvaikutusten arviointi säännönmukaistaa ja maaseututiedon saatavuutta helpottaa ja hyödyntämistä edistää. MMM korostaa, että MANE ja maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmä palvele laajasti eri politiikkakokonaisuuksia.

MMM nostaa esiin huomion siitä, että paikkaperustainen lähestymistapa ja monitasoinen hallinta toteutuu arvioiden mukaan hyvin EU:n maaseuturahaston kansallisessa hallinnassa ja toimeenpanossa (2023–2027). Tämä on toiminut merkittävimpänä välineenä maaseutujen kokonaisvaltaiselle kehittämiselle Suomessa. MMM korostaa, että seuraavan EU:n rahoituskauden valmistelu on kriittinen sille, millä tavalla ja millä kehittämistoimilla maaseudun erityispiirteisiin ja -kysymyksiin pystytään vastaamaan vuoden 2028 jälkeen.

Palautteessa toivotaan tarkempaa tarkastelua muun muassa ruokasektorista, maataloudesta, metsätaloudesta, elinkeinokalataloudesta, matkailusta, energiaintensiivisestä teollisuudesta, ympäristöstä, luonnon monimuotoisuudesta ja ilmastonmuutoksesta. Poikkihallinnollisen ja sektorit ylittävän maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmän toivotaan kattavan ja käsittelevän yhä laajempia ja useampia politiikkakokonaisuuksia. Erillishuomiona esitetään alueperusteisten politiikkojen nykyistä vahvempaa yhteensovittamista sekä viitataan tarpeeseen tarkastella aluekehittämisen, kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikan välisiä rakenteita.

Palautteen perusteella keskeinen kehittämistarve ei näytä olevan kaikkien maantieteellisesti maaseutuja koskevien kysymysten kokoaminen maaseutupolitiikan alle. MMM ei näe tätä tarkoituksenmukaisena eikä maaseutupolitiikan lähtökohtien mukaisena. Keskeinen kehittämiskohde on pikemminkin se, miten maaseutujen erityispiirteet ja kehittämistarpeet voidaan nykyistä paremmin tunnistaa ja ottaa huomioon eri sektorien, hallinnonalojen ja toimialojen omassa sekä yhteisessä suunnittelussa, valmistelussa, vaikutusarvioinnissa, toimeenpanossa ja seurannassa. Tätä voidaan vahvistaa maaseutupolitiikan yhteistyö- ja tietoperustaa kehittämällä sekä tukemalla sektorien välistä yhteensovittamista ja seurantaa maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmän ja MANEn kautta.

MMM korostaa, että selonteon tehtävänä ei ole käsitellä toimialakohtaisia tilannekuvia eikä korvata sektori- tai hallinnonalakohtaisia strategioita ja ohjelmia. Poikkihallinnollisesti ja osallistavasti valmistellussa selonteossa tunnistetaan maaseutujen elinvoiman uudistamisen kannalta keskeisiä ja poikkileikkaavia kysymyksiä ja niiden välisiä yhteyksiä (kerrannaisvaikutuksia). Selonteko, kuten maaseutupolitiikka yleisesti, on ihmislähtöinen, ja sen valmistelua ovat raamittaneet teemat hyvinvointi ja kokonaisturvallisuus.

MMM korostaa paikka- ja alueperusteisten politiikkalohkojen, kuten maaseutupolitiikan, saaristopolitiikan, kaupunkipolitiikan ja aluekehittämisen, keskinäistä täydentävyyttä. Kyse ei ole keskenään hierarkkisista politiikkakokonaisuuksista, vaan erilaisiin alueellisiin toimintaympäristöihin, kehittämistarpeisiin ja toimijaverkostoihin perustuvista näkökulmista, joiden avulla voidaan vahvistaa sektoripolitiikkojen alueellista ja paikallista osuvuutta ja vaikuttavuutta.

MMM korostaa, että kyseiset politiikkalohkot nojaavat erilaisiin tehtäviin, säädösperustoihin, hallintorakenteisiin ja yhteistyöverkostoihin. Ne tekevät näkyväksi erityyppisten alueiden ominaispiirteitä, mahdollisuuksia ja haasteita sekä tukevat niiden huomioon ottamista hallinnonalojen valmistelussa, päätöksenteossa ja toimeenpanossa. Maaseutupoliittinen selonteko on tästä esimerkki.

Lausuntopalautteen perusteella keskeinen kehittämistarve ei liity politiikkalohkojen yhdentämiseen, vaan niiden välisen yhteistyön, tiedonvaihdon ja keskinäisen oppimisen

vahvistamiseen. Tavoitteena on varmistaa, että eri politiikkalohkot kykenevät tietoon perustuen tukemaan omista lähtökohdistaan paikkaperustaista päätöksentekoa, tuomaan esiin erilaisten aluetyyppien kehittämistarpeita sekä vahvistamaan sektoripolitiikkojen alueellista ja paikallista vaikuttavuutta.

Lausuntopalautteessa korostuu vahva tarve kehittää maaseutuja koskevaa tietopohjaa nykyistä tarkemmaksi, ajantasaisemmaksi ja paikkaperustaisemmaksi. Useat lausunnonantajat korostavat, ettei perinteinen alueellinen tarkastelu (maakuntien keskiarvot, NUTS3-tilastotaso) yksin riitä kuvaamaan maaseutujen (harvaan asuttu maaseutu, ydinmaaseutu, kaupungin läheinen maaseutu, maaseudun paikalliskeskukset, maaseutumaiset saaristoalueet) erilaistumista, kehityskulkuja ja toiminnallisia yhteyksiä. Myös samassa maakunnassa, kunnassa tai tilastollisella alueella voi sijaita yhtä aikaa kasvavia, kausiväestön vahvistamia, vakaita ja taantuvia maaseutuja ja saaristoa, joiden kehitysedellytykset poikkeavat merkittävästi toisistaan.

MMM katsoo lausuntopalautteen vahvistavan tarvetta kehittää paikkatietopohjaista seurantaa, ennakointia ja vaikutusarviointia siten, että päätöksenteossa voidaan nykyistä paremmin tunnistaa eri politiikkatoimien vaikutukset erilaisilla maaseutu- ja kaupunkialueilla (kaupunki-maaseutuluokitus) ja alueiden (maakuntien ja hyvinvointialueiden) sisällä sekä erilaisten alueiden välillä.

MMM korostaa, että selonteon maaseututietoa täydentää merkittävällä tavalla aluekehittämisen tilanne- ja kehityskuvaa, johon valmistelu pohjautuu. Palautteen pohjalta on selvää, että tarkemmalle paikkatietopohjaiselle tiedolle väestökehityksestä, asumisesta, monipaikkaisuudesta, saavutettavuudesta, palveluista, yritystoiminnasta, arvoketjuista, luonnonvarojen hyödyntämisestä sekä hyötyjen ja haittojen jakautumisesta ja elinvoiman muutoksista, on kysyntää niin kansallisessa valmistelussa kuin EU-vaikuttamisessa.

MMM painottaa, että maaseututietoon lisäämisessä ei ole kyse uuden tietojärjestelmän tai organisaation rakentamisesta, vaan maaseutuja koskevan tiedon (tilastot, tutkimus) kokoamisesta ja analysoinnista olemassa olevia rakenteita, järjestelmiä ja tekoälyä hyödyntäen. Tavoitteena on, että tieto on avoimesti saatavilla ja palvelee nykyistä paremmin eri politiikkasektoreita ja hallinnonaloja, päätöksentekijöitä ja valmistelijoita sekä arvioitsijoita, tutkijoita ja asiantuntijoita.

Maaseudun tilannekuva ja muutostekijät

Lausuntopalautteen perusteella selonteon tilannekuvaa ja muutostekijöiden kuvausta pidetään kattavana ja ajantasaisena. Maaseutujen monimuotoisuuden kuvaamista pidetään onnistuneena ja tarpeellisena. Erityisesti väestökehityksen, saavutettavuuden, elinkeinojen uudistumisen ja monipuolistumisen, palvelurakenteiden muutosten ja niiden kerrannaisvaikutusten sekä maantieteellisen tyytymättömyyden ilmiön ja kokonaisturvallisuuden kytköksien avaaminen on saanut kiitosta. Lausunnoissa esitetään toiveita toimialakohtaisemmasta tarkastelusta tulevaisuudessa. MMM:n 26.8.2026 julkaisema raportti (MMM 2026:16) täydentää maaseutupoliittisen selonteon tilanne- ja muutostekijöiden kuvausta.

Palautteessa nostetaan esiin fyysisen ja digitaalisen saavutettavuuden puutteita: alemman tieverkon kunto, yksityisteiden korjausvelka ja palvelujen saavutettavuudenongelmat. Puutteiden nähdään vaikuttavan asuttavuuteen, arjen sujuvuuteen, yritystoimintaan, elinkeinojen kehittämiseen kuin myös alueelliseen yhdenvertaisuuteen, huoltovarmuuteen, varautumiseen ja turvallisuuteen.

MMM näkee, että tilannekuva vastaa annettuun palautteeseen. MMM korostaa poliittisen ohjauksen, maaseututietoisuuden ja paikkasensitiivisen politiikkavalmistelun merkitystä. Lausuntopalaute korostaa liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan sekä liikenne-, viestintäverkko- ja taajuuspolitiikan ohjausvaikutusten ratkaisevaa merkitystä maaseudun asuttavuudelle, saavutettavuudelle, elinkeinotoiminnalle ja elinvoiman uudistumiselle. MMM painottaa yksityisteiden merkitystä koko maan talouden ja huoltovarmuuden, varautumisen ja turvallisuuden ketjussa. MMM korostaa nykytilannetta, jossa EU:n maaseuturahoitus (2023–2027) on ainoa harvaan asutun maaseudun viestintäverkkoja kehittävä ja huippunopeiden tietoliikenneyhteyksien saatavuutta parantava Suomessa käytössä oleva instrumentti.

Useat lausunnonantajat kiinnittivät huomiota maaseutujen investointiympäristön kehitykseen, erityisesti asuntomarkkinoiden toimimattomuuteen, asuntojen ja kiinteistöjen heikentyneisiin vakuusarvoihin sekä

asunto- ja yritysrahoituksen saatavuuden ongelmiin. Palautteessa rahoituksen saatavuuden ongelmat nähdään merkittävänä esteenä yritystoiminnan kehittämiselle, investoinneille, sukupolven- ja omistajanvaihdoksille sekä uusien asukkaiden edellytyksille muuttaa maaseuduille. Palautteessa korostuu asumisen, asuntopolitiikan, alueidenkäytön, kiertotalouden sekä sosiaalisen ilmastorahaston merkitys maaseutujen asuttavuuden ja elinvoiman vahvistamisessa.

> MMM näkee, että tilannekuva vastaa annettuun palautteeseen. MMM korostaa poliittisen ohjauksen, maaseututietoisuuden ja paikkasensitiivisen politiikkavalmistelun merkitystä. MMM painottaa, että kaupungistumisen trendin rinnalla on empiirisesti todennettu ja pitkään jatkunut kiinnostus maaseutuasumista kohtaan. Sukupolven- ja omistajanvaihdosasiat koskevat yritystoiminnan lisäksi asumista ja rahoituksen saatavuutta, ja ne linkittyvät kansalaistoimintaan, yhteisöllisyyteen, palvelujen saavutettavuuteen ja infrastruktuurin kuntoon. Maaseutuasumisen mahdollisuuksiin vaikuttaa rahoituksen saatavuus, asuntomarkkinoiden toimivuus, peruskorjausten rahoitus sekä ikääntyneiden myyjien ja nuorempien ostajien tarpeiden kohtaaminen. Palaute painottaa ympäristöministeriön hallinnonalan kriittistä roolia näissä teemoissa.
>
> MMM painottaa maaseutupolitiikan tehtävää maaseutuja koskevien ilmiöiden (mm. monipaikkaisuus, väestön kaksinkertainen ikääntyminen, älykäs sopeutuminen, liikenne- ja energiaköyhyys, digisyrjäytyminen, maantieteellinen tyytymättömyys) tunnistamisessa, tiedon tuottamisessa ja politiikkavalmistelun tukemisessa. Ilmiöiden tehokas huomioon ottaminen politiikan suunnittelussa, valmistelussa, toteutuksessa ja seurannassa edellyttää vahvaa poliittista tahtotilaa. Palaute tuo esiin monipaikkaisuuden tunnistamisen tärkeyden. Monipaikkaisuuden tunnistaminen edellyttäisi väestö- ja asumistilastojen kehittämistä sekä ilmiön huomioon ottamista kuntapolitiikassa, mitkä kuuluvat valtiovarainministeriön hallinnonalalle.
>
> MMM toteaa, että EU:n maaseuturahoitus (2023–2027) ja maaseudun kehittämistoimet tukevat paikallislähtöisesti maaseutujen ja maaseutuasumisen uudistumista, kestävyyttä ja sopeutumista esimerkiksi Älykkäät kylät -toimenpiteen kautta. Maaseutuasumiseen liittyvien tarpeiden ja mahdollisuuksien tunnistaminen tulevan EU:n rahoituskauden kansallisessa valmistelussa on kriittisen tärkeää.

Palautteessa korostuvat erot maaseutujen väestön osaamisessa, koulutuksessa, TKI-toiminnassa sekä työvoiman saatavuudessa suhteessa toisiinsa ja kaupunki-maaseututarkastelussa. Huoli siitä, että kasvua ja uudistumista edistävät osaamis- ja innovaatiopanostukset kohdentuvat yhä keskittyneemmin, on jaettu. Tämä nähdään samalla, kun maaseuduilla osaaja- ja jatkajapula syvenee ja talouden uudistamisen edellytykset heikkenevät vaikuttaen kielteisesti edellytyksiin saavuttaa taloudellisia ja toimialakohtaisia arvonlisäystavoitteita. Palautteessa korostuvat monipuolisen pk-yrittäjyyden ja omistajanvaihdosten onnistumisen merkitys jalostusarvon nostamiselle ja luonnon hyvinvointihyötyjen realisoitumiselle sekä nuorten ja naisten ura- ja yrittäjyyspolkujen vahvistamisen tarve. Lausuntopalautteessa korostuu tarve vahvistaa luonnonvarojen käyttöä koskevien päätösten paikallista hyväksyttävyyttä sekä maaseutujemme mahdollisuuksia hyötyä omista voimavaroistaan. Osa lausunnonantajista arvioi julkisen rahoituksen alueellisia eroja koskevan tarkastelun painottavan liikaa aluetyyppien välistä vertailua.

> MMM korostaa, että selonteon tavoitteena on tunnistaa maaseutujen kannalta keskeisiä rakenteita ja kehityskulkuja sekä arvioida niiden vaikutuksia Suomen hyvinvointiin, elinvoimaan, kilpailukykyyn, huoltovarmuuteen ja kokonaisturvallisuuteen. Tilannekuva ja taustatutkimukset eivät tähtää aluetyyppien väliseen vertailuun sinänsä, vaan ne muodostavat paikkaperustaisen politiikan, maaseutuvaikutusten arvioinnin sekä tiedolla johdetun päätöksenteon edellyttämän tietopohjan, jonka avulla voidaan tunnistaa maaseutujen erilaiset lähtökohdat, kehityskulut ja mahdollisuudet. Nämä eroavat aluetason aggregoituun tietoon perustuvista tilannekuvista.
>
> Lausuntopalaute tukee laajasti johtopäätöstä, jonka mukaan maaseutujen elinvoiman ja talouden uudistuminen edellyttävät nykyistä vahvempia ohjausvälineitä sekä maaseutuvaikutusten arvioinnin järjestelmällistä toteuttamista, tunnistamista ja huomioon ottamista sektoripolitiikoissa ja hallinnonalakohtaisissa ja poikkihallinnollisissa valmisteluissa, päätöksenteossa ja toimeenpanossa. Palaute painottaa eri hallinnonalojen roolia vastuullaan olevissa kokonaisuuksissa, (esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan roolia osaamisen vahvistamisessa ja sosiaali- ja terveysministeriön roolia palvelujen

saatavuuden ja saavutettavuuden, naisten työllisyyden ja kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan kysymyksissä).

MMM korostaa, että EU:n maaseuturahoitus on nykyisin keskeisin väline maaseutumme yritystoiminnan, innovaatioiden, TKI-toiminnan ja paikallisen kehittämisen tukemisessa. Edellisellä rahoituskaudella sen vaikuttavuus näkyi muun muassa uusina työpaikkoina (+ 17 000), merkittävinä investointeina (1,4 Mrd. euroa), laajakaistayhteyksien rakentamisena (yli 20 000 yhteyttä) sekä paikallista resilienssiä ja yhteisölähtöistä kehittämistä vahvistaneina toimina. MMM huomauttaa, että tilanne vuoden 2027 jälkeen on avoin rahoituskauden vaihtuessa.

MMM korostaa OECD:n näkemystä maaseutujen yritysten innovaatiotoiminnan näkyväksi tekemisestä kansallisesti sekä kansallisten TKI-järjestelmien maaseutuvaikutusten arviointia. MMM näkee, että sama lähtökohta heijastuu Euroopan komission vuoden 2026 Suomen maaraportissa, jossa alueellinen eriytyminen, itäisten raja-alueiden muuttunut toimintaympäristö, alueelliset TKI-erot, osaajapula, saavutettavuuden haasteet sekä digitalisaation alueelliset erot tunnistetaan Suomen pitkän aikavälin kasvun, kilpailukyvyn, turvallisuuden ja yhteiskunnallisen koheesion kannalta merkittäviksi kysymyksiksi. Maaseutupoliittinen selonteko avaa näitä kytköksiä asuttavuuteen, arjen sujuvuuteen ja kansalaistoiminnan edellytyksiin ja merkitykseen maaseutujen kontekstissa.

Lausuntopalautteessa korostuu itäisten raja-alueiden muuttuneen toimintaympäristön sekä turvallisuus- ja geopoliittisten muutosten merkitys maaseutujen elinvoimalle, investoinneille, väestökehitykselle ja saavutettavuudelle. Samalla palautteessa tuodaan esiin myös käänteinen riippuvuus: maaseutujen asuttavuus, investointikyky, palvelut, osaaminen ja infrastruktuuri muodostavat keskeisen perustan itäisten raja-alueiden huoltovarmuudelle, kokonaisturvallisuudelle, siviilivalmiudelle ja yhteiskunnan perusresilienssille. Palautteessa korostuu, että itäisen Suomen erityistilanne liittyy aluekehitystä laajemmin maaseudun kehittämiseen, huoltovarmuuteen ja kokonaisturvallisuuteen. Erityistä huomiota on kiinnitetty siihen, että väestökehityksen, saavutettavuuden, investointien, osaamisen ja palvelujen saatavuuden haasteet kohdistuvat laajasti maaseuduille eivätkä ainoastaan aluekeskuksiin.

MMM pitää palautetta perusteltuna. Vaikka itäisen Suomen kehityshaasteet on tunnistettu selonteon valmistelussa, lausuntopalaute korostaa tarvetta tarkastella niitä nykyistä vahvemmin maaseutujen näkökulmista. Viesti on tärkeä myös itäisen Suomen ohjelmasta vastaaville viranomaisille ja aluekehittämisen toimijoille. MMM katsoo, että palautteessa esiin nostetut näkökohdat puoltavat sitä, että uusia kansallisia kehittämisvälineitä, alueellisia ratkaisuja ja mahdollisia kokeiluja tarkastellaan johdonmukaisesti myös maaseutujen toimintaympäristöjen ja toimijoiden sekä arvoketjujen ja ketjuvaikutusten näkökulmasta.

Palaute vahvistaa selonteon tilannekuvan keskeisiä johtopäätöksiä ja on yhteneväinen myös Euroopan komission vuoden 2026 Suomen maaraportissa tunnistettujen kehityshaasteiden kanssa. MMM katsoo, että havainnot vahvistavat tarvetta kiinnittää tulevassa politiikkavalmistelussa, toimeenpanossa ja seuraavan EU-rahoituskauden valmistelussa erityistä huomiota oikeus jäädä -periaatteen toteutumiseen, maaseutujen asuttavuuteen, fyysiseen ja digitaaliseen saavutettavuuteen, investointiedellytyksiin, elinvoimaan sekä kansalaistoiminnan toimintaedellytyksiin.

Lausuntopalautteessa nostetaan luonnon monimuotoisuuden, ilmastonmuutoksen hillinnän, luonnonvarojen kestävän käytön ja ennallistamisen merkitys maaseuduilla. Osa lausunnonantajista on katsonut, että näiden teemojen näkyvyyttä tulisi vahvistaa erityisesti selonteon tavoitteissa ja suosituksissa. Toisaalta useat lausunnonantajat arvioivat ympäristö- ja ilmastoulottuvuuden olevan selonteossa tunnistettu asianmukaisesti korostaen erityisesti oikeudenmukaisuuden, paikallisen hyväksyttävyyden sekä maaseutujen toimijoiden osallistumisen merkitystä kestävyyssiirtymän toimeenpanossa.

MMM toteaa, että luonnon monimuotoisuuden, ilmastopolitiikan, kiertotalouden, luonnonvarojen kestävän käytön ja ennallistamisen tavoitteita käsitellään ensisijaisesti niitä koskevissa sektorikohtaisissa strategioissa, ohjelmissa ja säädösvalmistelussa. Maaseutupoliittisen selonteon tehtävänä on täydentää politiikkakokonaisuuksia ihmislähtöisellä maaseututiedolla, tukea maaseutujen erityispiirteiden ja -kysymysten parempaa huomioon ottamista ja vahvistaa niiden toteuttamisen edellytyksiä juuri maaseuduilla. Lausuntopalautteen perusteella maaseutuvaikutusten arvioinnin, maaseututiedon ja poikkihallinnollisen yhteistyön vahvistaminen on keskeinen keino varmistaa, että ympäristö-, luonto- ja

ilmastotavoitteiden toimeenpanossa huomioidaan myös maaseutujen erityiset olosuhteet, toimijat, vaikutukset ja kerrannaisvaikutukset.

Maaseutuvisio, tavoitekokonaisuudet ja kehittämissuositukset

Lausuntopalautteen perusteella selonteon visio, viisi tavoitekokonaisuutta ja niihin liittyvät 23 kehittämissuositusta saavat laajaa tukea. Lausuntopalautteessa on esitetty tarkempia toimenpidemuotoiluja, jotka edellyttäisivät toteutuakseen vahvaa poliittista tahtotilaa ja hallinnonalan ohjausta.

Lausuntopalaute nostaa esiin maaseutupolitiikan merkitystä poikkihallinnollisena ja paikkaperustaisena politiikkakehyksenä sekä korostaa tarvetta vahvistaa maaseutupolitiikan vaikutusta eri hallinnonalojen valmisteluun. Palautteessa korostuu etenkin tarve lisätä maaseutuvaikutusten arvioinnin, seurannan, ennakoinnin ja maaseututiedon järjestelmällistä hyödyntämistä päätöksenteossa. Tämä linkittyy kaikkiin tavoitekokonaisuuksiin ja suosituksiin. Lausuntopalaute tukee MANEn aseman ja poikkihallinnollisen roolin vahvistamista.

Lausuntopalautteen perusteella maaseutumme asuttavuuden, kilpailukyvyn, uudistumiskyvyn, saavutettavuuden, yhteisölähtöisen kehittämisen ja kokonaisturvallisuuden tavoitteiden tulee näkyä selkeästi seuraavan EU:n rahoituskauden kansallisessa valmistelussa, painotuksissa ja rahoitusratkaisuissa.

MMM näkee, että selonteon tilannekuvan muuttaminen ja toimeenpano-ohjelma edellyttävät jatkuvaa poikkihallinnollista yhteistyötä, tiedonvaihtoa, yhteistä seurantaa ja vaikuttavuuden arviointia. MMM katsoo, että lausunnot kohdistuvat pääosin toimeenpanon vahvistamiseen, konkretisointiin ja priorisointiin pikemminkin kuin tavoitteiden tai peruslinjausten muuttamiseen.

MMM näkee, että selonteon toimeenpano-ohjelman ja sen seurannan tarkoituksena ei ole koota yhteen muiden politiikkasektoreiden yksityiskohtaista toimeenpanoseurantaa. Esimerkiksi maatalous-, kalatalous-, teollisuus-, liikenne- tai ympäristöpolitiikan toimenpiteiden yksityiskohtainen seuranta kuuluu ensisijaisesti kyseisten strategioiden, ohjelmien ja hallinnonalojen omiin arviointi- ja raportointijärjestelmiin. Selonteon seurannassa olennaista näiden osalta on tarkastella, miten politiikkatoimet yhdessä vaikuttavat selonteon peruslinjauksiin koskien maaseutujen ihmisiä, yhteisöjä ja yrityksiä sekä asuttavuutta, saavutettavuutta, kilpailukykyä, elinvoimaa ja kokonaisturvallisuutta. Seurannassa tulee etenkin tarkastella vaikutuksia toisinpäin: miten maaseudun asuttavuus, saavutettavuus, kilpailukyky ja elinvoima sekä kokonaisturvallisuustilanne vaikuttavat mainittuihin kokonaisuuksiin.

MMM korostaa, että maaseudun asuttavuuden, saavutettavuuden, osaamisen, investointiedellytysten, kilpailukyvyn, elinvoiman sekä kokonaisturvallisuuden vahvistaminen edellyttää vahvaa poliittista ohjausta. Keskeinen kysymys on, miten maaseudut, niiden erityispiirteet ja -kysymykset sekä potentiaalin toteuttamiseen tarvittavat tavoitteet ja toimenpiteet sekä maaseutuvaikutusten arviointi näkyvät tulevissa hallitusohjelmissa, julkisen talouden suunnitelmissa, talousarviopäätöksissä sekä hallinnonalojen omassa strategisessa ohjauksessa, kuten selonteossa korostetaan.

MMM katsoo, että selonteon tilannekuvan muutoksen edellytykset sekä kehittämissuositusten ja toimeenpano-ohjelman vaikuttavuus linjataan merkittävin osin seuraavan EU-ohjelmakauden kansallisen valmistelun yhteydessä.

MMM on aloittanut selonteon toimeenpano-ohjelman poikkihallinnollisen valmistelun, jossa tullaan korostamaan eduskunnalta saatavan kirjelmän painotuksia.

Liitteet Diaesitys

Jakelu mmv@eduskunta.fi

Tiedoksi kirjaamo.mmm@gov.fi